

Det av statsrådet tillsatta Landsbygdspolitiska rådet framför följande ställningstagande:

ARBETSKRAFTBRISTEN I LANDSBYGDSOMRÅDEN KRÄVER OMFATTANDE ÅTGÄRDER

Landsbygdspolitiska rådet efterlyser en politik med samhällsansvar som identifierar och beaktar betydelsen av den finländska landsbygden och landsbygdsområdenas företag och arbetsplatser samt av utbildningarna inom naturresurssektorn. Dessa är av central betydelse för det finländska samhällets övergång till en hållbar bio- och cirkulär ekonomi samt i förverkligandet av klimatpolitiken.

Landsbygden spelar en central roll då vårt samhälle övergår till en hållbar bioekonomi och cirkulär ekonomi. Tillgången på kompetent arbetskraft riskerar dock att bli ett hinder för en smidig övergång som också dämpar den ekonomiska tillväxten inom många landsbygdsområden.

I och med den ekonomiska tillväxten har sysselsättningen förbättrats och utbudet av arbetskraft har minskat. Dessutom har den arbetsföra befolkningen de senaste åren minskat kraftigt nationellt och i synnerhet på landsbygden. Enligt prognoser ger de kommande decennierna inget löfte om någon förändring av utvecklingen.

Landsbygdens brist på arbetskraft inverkar på många områden. Yrkesfolk och högkvalificerad personal behövs på landsbygden inom bland annat metall- och byggbranschen, turism- och restaurangbranschen samt kontors- och anstaltsstädning. Inom den offentliga sektorn finns det ett utbrett behov av högutbildad social- och hälsovårdspersonal. Enligt företagsenkäter som genomförts i år hör tillgången på arbetskraft till de centralaste hindren för företagets tillväxt och utveckling. Inom politiken bör man i mycket högre grad kunna identifiera och beakta arbetskraftsbehoven hos arbetsgivare på landsbygden. Ett utbildningsutbud som motsvarar arbetena och som är regionalt omfattande och mångsidigt måste också tryggas politiskt. Genom politiska åtgärder måste man även inom landsbygdsområdena trygga möjligheterna till ett livslångt lärande.

Hur man förmår lösa olika frågor som gäller en smidig vardag, såsom barnens dagvård och skolgång, övrig service samt utbudet av hobbyer har betydande konsekvenser för landsbygdens dragningskraft som arbets- och boendemiljö. Kommunerna måste satsa ytterligare på att landsbygdsbefolkningens vardag också på landsbygden ska vara smidig, vilket bland annat kräver ett vettigt kommunöverskridande samarbete och internt inom kommunen ett partnerskap och delaktighet mellan kommunen, företagen och organisationerna.

Om man förbättrar tillgången på kompetent arbetskraft på landsbygden genom att erbjuda regionalt omfattande och flexibla utbildnings- och arbetskraftstjänster, öka landsbygdsyrkenas dragningskraft, göra vardagen smidigare samt genom att anställa mer utländsk arbetskraft säkerställer man hela landets ekonomiska tillväxt och tryggar möjligheterna till en lokalbaserad livskraftsfrämjande utveckling.

Landsbygdspolitiska rådet efterlyser politiska åtgärder som

1. **säkerställer** ett regionalt omfattande och till arbetskraftsbehovet sett tillräckligt antal nybörjarplatser och läroanstalter samt möjligheter till kontinuerligt lärande på landsbygden,
2. **skapar** fler flexibla utbildningslösningar som uppfyller företagets behov vid sidan av examina,

3. **utvecklar** finansieringsmodeller som möjliggör produktion av kompetenshelheter som bättre anpassas efter arbetslivets behov, finansiering av utbildning som sker på arbetsplatsen och som tar i beaktande för landsbygden specifika näringsinriktningars utbildningars specifika behov samt
4. **främjar** utbildning och utexaminering samt **minskar** risken för marginalisering genom att utveckla praxis för lärande i arbetet och styrandet av det samt genom att bevilja tillräckliga resurser. Möjligheterna till närutbildning ska främjas och läroavtalsmodellen utvecklas.

Landsbygdspolitiska rådet utmanar närings-, trafik- och miljöcentralerna, arbets- och näringsbyråerna, kommunerna, läroanstalterna och företagen inom områdena att införa ny praxis så att

1. utbildningens efterfrågeorientering och förändringsförmåga förbättras ytterligare genom utveckling av arbetslivsdialoger och prognostisering,
2. föreställningen om landsbygdens yrken förbättras, sakkunskapen i landsbygdsnäringsar ökar i arbetsförmedlings- och rådgivningstjänster och Ohjaamoverksamhetsmodellen (utbildning, arbete, livshantering) sprids från unga också till svårssysselsatta,
3. tillgången till utländsk arbetskraft samt invandrades möjligheter till sysselsättning och integration förbättras också i landsbygdsområdena genom smidigare prövning av tillgången på arbetskraft, rationalisering av tillståndsförfarandena och förkortning av handläggningstider
4. sysselsättning och jämlika möjligheter främjas genom riktade åtgärder som höjer invandrades språkkunskaper, utbildning och kompetens
5. kommunernas, företagarnas och landsbygdssamhällenas möjligheter att stöda sysselsättningen och integrationen av invandrare på landsbygdsorterna stärks och
6. den fungerande vardagen för landsbygdsområdenas befolkning främjas ytterligare.

Mer detaljerade motiveringar finns i bilagan.

BILAGA 1.

Mer detaljerad motivering

Tillgången på kompetent arbetskraft riskerar att bli en dämpande faktor för den ekonomiska tillväxt som inletts. Den arbetsföra befolkningen har minskat betydligt de senaste åren och kommer enligt prognoser för det kommande decenniet att fortsätta minska kraftigt. I och med den ekonomiska tillväxten har sysselsättningen förbättrats och utbudet av arbetskraft har minskat. I den offentliga diskussionen sägs det ofta att bristen på arbetskraft drabbar städerna trots att man i verkligheten också på landsbygden behöver arbetskraft inom så gott som alla branscher. Till exempel utvecklingsutsikterna för bioekonomin, som bildar en allt viktigare bas för Finlands ekonomi, ökar ytterligare behovet av arbetskraft på landsbygden.

Tillgången på arbetskraft hör till de största hindren för företagets tillväxt och utveckling (SMF-företagsbarometern 2018 och Finlands näringsliv EK:s företagsenkät 2018). Problemen med att få tag på kompetent arbetskraft är särskilt tydliga bland annat i östra och norra Finland där cirka en tredjedel av företagen har mycket stora svårigheter när det gäller tillgången på personal. Problemen berör olika branscher och företagsstorleksklasser men flest svårigheter har tillväxtorienterade företag. Som orsaker till problemen betraktas brister i de arbetssökandes yrkeskompetens, att företagets behov tillmötesgår för dåligt, flitfällor samt svårigheter att sysselsätta utländsk arbetskraft. Bristen på yrkeskompetens framträder starkare på landsbygden än i städerna.

Yrkesfolk och högkvalificerad personal behövs på landsbygden inom bland annat metall- och byggbranschen, turism- och restaurangbranschen samt kontors- och anstaltsstädning. Inom den offentliga sektorn finns det ett utbrett behov av högutbildad social- och hälsovårdspersonal. Behovet av arbetskraft varierar dock områdesvis. Dessutom finns det behov av säsongarbetskraft i en del av branscherna, såsom inom turism.

På tillgången på kompetens arbetskraft inom landsbygdsområdena inverkar områdets utbildningsutbud. I takt med centraliseringen av yrkes- och högskoleutbildningen glesnar nätverket av läroanstalter, tillgången på utbildningstjänster försämras och valfriheten mellan utbildningsområdena krymper. I utbildningsutbudet är det stora skillnader beroende på område. Nationella och regionala utbildningspolitiska beslut återspeglas också starkt i landsbygdens utbildningsmöjligheter och tillgång på kompetens arbetskraft.

Avståndet till läroanstalterna påverkar hur de unga söker sig till utbildningar och på deras val, eftersom det har visat sig att risken för de unga att bli utan utbildning på grundnivå ökar i kommuner där det inte finns läroanstalter. Andelen män som avlagt utbildning enbart på grundnivå har ökat i åldersklassen 25–34 på landsbygden. Det är alltså viktigt att det förutom nödvändiga stödåtgärder finns ett utbildningsutbud på nära håll och att det motsvarar områdets arbetskraftsbehov. Utbildningströskeln kan göras lägre bland annat genom att utveckla och utnyttja modellen med läroavtal. Tillgången på utbildning kan för sin del förbättras och utbudet göras mångsidigare med hjälp av digitalisering, såsom online-utbildning.

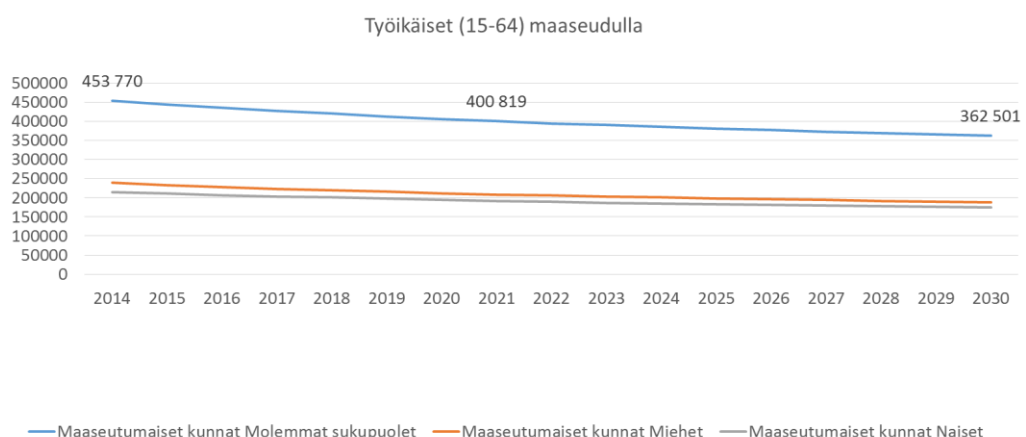
I dagens arbetsliv och i synnerhet inom tillväxtområdena är förändringarna inom yrkesstrukturen och arbetsuppgifterna stora och snabba, varvid det är viktigt att hitta medel för en effektiv framförhållning. I utbildningen behövs därtill flexibla metoder för genomförande där man förmår reagera på snabba arbetskrafts- och kompetensbehov. De snabbaste vägarna att svara på företagets arbetskraftsbehov är till exempel olika skraddarsydda utbildningar och att utnyttja utbildningsavtal. På grund av de utmaningar ett arbetsliv som ständigt utvecklas och

förändras medför behövs det också på landsbygden flexibla lösningar för att möjliggöra ett kontinuerligt lärande.

På landsbygden kan man göra arbetet flexiblere på många sätt. Genom att utnyttja datanät har det blivit allt vanligare att arbetet utförs oberoende av plats, dvs. till exempel på den plats och tid arbetstagaren anser vara bäst. Enligt undersökningar kan man bland annat med snabba datakommunikationsförbindelser öka landsbygdens dragningskraft som boende- och arbetsplats i synnerhet bland unga, högutbildade och kvinnor. Individuella lösningar för arbete kan åstadkommas till exempel med hjälp av en arbetstidsbank eller genom att skräddarsy en helhet av flera arbetsuppgifter.

Landsbygden är en del av hela Finlands framgång. Genom att stärka tillgången på arbetskraft på landsbygden kan de möjligheter landsbygden erbjuder utnyttjas bättre och på det sättet ökar den ekonomiska tillväxten i hela landet. Finlands landsbygd med sina natur- och kulturmiljöer utnyttjas redan nu som en marknadsstyrka av många företag. Det är viktigt att få unga och arbetslösa i städerna att intressera sig för landsbygdens mångsidiga yrken och att fästa sig vid landsbygden. Här behövs uppdaterad fakta om arbetsuppgifter och bearbetning av förutfattade meningar i anslutning till yrken, utveckling av arbetsförmedlings- och rådgivningstjänster samt satsningar på en fungerande vardag. Kommunerna måste satsa ytterligare på att den arbetsföra befolkningens vardag också på landsbygden ska vara smidig, vilket bland annat kräver ett vettigt kommunöverskridande samarbete och internt inom kommunen ett partnerskap och delaktighet mellan kommunen, företagen och organisationerna. Arbetsplatserna dragningskraft främjas av landsbygdens vidsträckt, lugn och rena natur med sina hobbymöjligheter.

Då den arbetsföra befolkningen minskar på landsbygden och åldersstrukturen snedvrids ökar betydelsen av den utländska arbetskraften. Befolkningstillväxten är beroende av invandringen, eftersom den infödda befolkningens fertilitet har sjunkit. Vid sidan av att stödja den arbetsrelaterade invandringen behövs åtgärder för att sysselsätta de utlänningar som redan befinner sig i Finland. Genom att skapa flexibla handlingsmodeller kan invandrarnas kompetens kopplas till företagets tillväxt och internationalisering som en styrka. Landsbygden och dess lokalsamhällen förmår erbjuda en fungerande miljö för integrering.

Källa: Statistikcentralen.